

Bestemming Burgerschap: plan je reis

Workshop

Burgerschapsonderwijs: hoe weet je of je de goede dingen doet ?

Over **Kwaliteitszorg** en **Zelfevaluatie** Burgerschap

Joop Teunissen & Marianne Pas

Academische Werkplaats Sociale kwaliteit onderwijs

Academische Werkplaats

Academische Werkplaats

Sociale
Kwaliteit
Onderwijs

- Samenwerkingsverband van scholen, onderzoekers en onderwijsinspecteurs
- PO | VO | SO | MBO
- Projecten gericht op ontwikkeling & evaluatie burgerschapsonderwijs
- Projecten aansluitend bij vragen veld (*met, door en voor scholen | leraren / schoolleiders*)
- Afgelopen jaren o.a. instrument zelfevaluatie / instrument schoolontwikkeling/ meten leerlingenprestaties
- Nieuwe projecten / scholennetwerken starten per 1.9.2022
(*participanten welkom*)

Academische Werkplaats

PO RAAD

VO RAAD

Vereniging van scholen
in het voortgezet onderwijs

agenda

- Welkom & doel
- Nieuwe wetgeving in relatie tot kwaliteitszorggebieden Burgerschap:
hoe weet je of je de goede dingen doet?
- Kenmerken Zelfevaluatie-instrument Sociale Kwaliteit (ZEI-SK)
m.m.v. OMO, ervaringen deelnemende scholen
- Illustratie digitale versie ZEI-SK
m.m.v. Riskchanger (host ZEI-SK)

- Burgerschapsopdracht (nieuwe wet) :
- - Aanbod: samenhangend, doelgericht, herkenbaar
  - Schoolcultuur in overeenstemming met basiswaarden;
  - Ontwikkelen sociale en maatschappelijke competenties & bevorderen basiswaarden
  - School als “oefenplaats”
  - Omgeving waar ieder zich veilig en geaccepteerd weet

NB

- *Kwaliteitszorg in wet: nadruk op “vrijheid”/autonomie/eigen invulling” EN verantwoording/transparantie.*
- *SLO: “De inspectie () neemt de minimeisen van de wet als uitgangspunt.*
Scholen () mogen die invullen op een manier die past bij de school”

Academische Werkplaats

Dit bepaalt de *primaire kwaliteitsgebieden* die aandacht vragen van school:

1. Onderwijsproces

Leerinhouden:

- "...een ononderbroken ontwikkeling. Het aanbod is **doelgericht, samenhangend en herkenbaar**. () Leerinhouden zijn **evenwichtig** en in **samenhang** over de leerjaren verdeeld".
- "...bijbrengen van **respect** voor en **kennis** van de **basiswaarden** van de democratisch rechtstaat".
- "...ontwikkelen van **sociale en maatschappelijke competenties** die leerlingen in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische samenleving."

2. Veiligheid en Schoolklimaat:

- Veiligheid: “De school zorgt voor een **veilige omgeving** voor leerlingen”;
- Schoolklimaat: “De school heeft een schoolklimaat dat bijdraagt aan het **ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties**”

3. Onderwijsresultaten

- Leerlingen behalen **sociale en maatschappelijke competenties** op het niveau dat ten minste in overeenstemming is met de verwachtingen van vervolgonderwijs en maatschappij”

De school:

- *onderbouwt welke resultaten ze wil bereiken*
- *brengt de resultaten op betrouwbare en inzichtelijke manier in kaart*
- *laat zien dat zij haar doelstellingen behaald heeft*

Academische Werkplaats

4. Kwaliteitszorg

- School heeft een **gedragen visie** op goed onderwijs, heeft daarvoor **ambities en doelen** en **stuurt** op het behalen daarvan
- Schoolleiding vertaalt deze in **onderwijskundig beleid**
- Schoolleiding beschrijft op welke manier ze zorgt voor **realiseren / borgen / verbeteren van kwaliteit** en **naleving van wettelijke eisen**
- De school realiseert de doelen voor goed onderwijs, **bevordert een kwaliteitscultuur** en **randvoorwaarden**
- De school **evalueert en analyseert systematisch** of zij de doelen realiseert en **verantwoordt zich daarover**

Zelfevaluatie: hoe weet je of je de goede dingen doet?

Kenmerken zelfevaluatie:

- Systematisch beschrijven/evalueren eigen schoolsituatie:
wat doen we wel/niet? Hoe beoordelen we dat? Hoe kunnen we dat oordeel onderbouwen?

Autonomie & verantwoording van scholen:

Draagvlak; eigenaarschap binnen wettelijke kaders

Interne en externe verantwoording;

Goed samengesteld (zelf)evaluatiteam

- Aansluiten bij eigen ontwikkel/verbeterproces:

Urgentiegevoel, prioriteiten, verbeterpunten

Cyclisch / passend binnen eigen kwaliteitszorg / PCDA

Systematisch / transparant/ betrouwbaar/valide

Thema's zelfevaluatie Sociale kwaliteit en burgerschap

Inhoud: **breed beeld** van sociale kwaliteit van de school

- **Aanbod:** *curriculum, leerplan, werkwijzen/aanpakken, methoden*
- **Sociaal klimaat:** *pedagogische/didactisch relaties; veiligheid, sociaal-emotionele ontwikkeling*
- **Opbrengsten/resultaten:** *basiswaarden, sociale en maatschappelijke competenties, antisociale houding*
- **Kwaliteitszorg:** *planmatig evalueren, ontwikkelen, borgen onderwijsproces*

NB

Dekkend voor thematiek

- schoolpraktijk (o.a. mede-ontwerp door scholen)
- wettelijke vereisten & toezicht inspectie
- wetenschappelijk ontwikkelingen

Op maat van school

“op maat” / “à la carte” toe te passen | integraal, modulair, cyclisch, verdiepend.

Kwaliteitsoordelen Zelfevaluatie-SK

ZELFbeoordeling, leidt tot 2 oordelen:

a) Inhoud (indicatoren): beantwoording vraag:

“is dit feitelijk op onze school aanwezig? / doen we dat? / gerealiseerd?”

JA / NEE

b) Onderbouwing van ‘kwaliteit’ van dat oordeel:

STERK / ZWAK

- Waarop is oordeel gebaseerd? *indruk invuller? oordeel team? gestandaardiseerd instrument?*
- Verantwoording: is er ‘bewijs’? *beleidsstukken? wettelijk vereiste documenten? eigen notities?*

ZELFbeoordeling = oordeel A + oordeel B

onderbouwd & transparant beeld & oordeel over stavaza;

gericht op

- gesprek-dialoog binnen school
- gesprek met buitenwereld (ouders, samenleving, inspectie)
- schoolontwikkeling

Oordeel op inhoud

K 1.1 - Indicator VISIE

Op onze school is er vanuit de wettelijke zorgplicht sociale veiligheid en de eigen doelen:

- een **concrete visie** op de sociale veiligheid en het welbevinden van leerlingen
- de **visie sluit** aan op onze leerlingenkenmerken, waaronder de risico's
- de **visie is beschreven** in documenten, zoals schoolplan en of schoolgids

Oordeel K.1.1.1

Wettelijke vereiste indicator

Wat is uw eigen oordeel?

Onze school heeft een **concrete visie** op sociale veiligheid en welbevinden van leerlingen.

Oordeel K.1.1.2

Wettelijke vereiste indicator

Wat is uw eigen oordeel?

De **visie sluit aan** op onze leerlingenkenmerken, waaronder de risico's.

Oordeel K.1.1.3

Wettelijke Vereiste indicator

Wat is uw eigen oordeel?

De **visie is beschreven** in wettelijke documenten zoals schoolplan en of schoolgids.

Onderbouwing van het oordeel

Indicator VISIE

K 1.1 -

Op onze school is er vanuit de wettelijke zorgplicht sociale veiligheid en de eigen doelen:

- een **concrete visie** op de sociale veiligheid en het welbevinden van leerlingen
- de **visie sluit aan** op onze leerlingen-kenmerken, waaronder de risico's
- de **visie is beschreven** in documenten, zoals schoolplan, schoolgids

Onderbouwing 1

Inventarisatie methode – werkwijze

K.1.1.1 t/m K.1.1.3

Kies één of meer opties.

Zijn de oordelen K.1.1.1 t/m K.1.1.3 gebaseerd op:

- Extern gevalideerd instrument
- Schoolgebonden instrument
- Team-oordeel
- Persoonlijke notities

Onderbouwing 2

Inventarisatie documenten

K.1.1.1 t/m K.1.1.3

Kies één of meer opties.

Zijn de oordelen K.1.1.1 t/m K.1.1.3 gebaseerd op:

- Document schoolbeleid en ontwikkeling
- Teksten in wettelijke documenten
- Verslag en notulen teamoverleg
- Persoonlijke notities

Academische Werkplaats

Wat levert zelfevaluatie op?

Onderbouwd beeld & inventarisatie stavaza, met:

- ontwikkel- en verbeterpunten (vertrekpunt voor schoolontwikkeling)
- inzicht realisering eigen doelen & naleving wettelijke eisen

Nut:

- geeft grip ~ reikt “taal” aan, er ontstaat een beeld vh onderwijs (*begrippen krijgen invulling, enz*)
- startpunt dialoog (*leraren, ouders, bestuur, omgeving enz*)
- startpunt schoolontwikkeling (*wat moet/willen we anders/beter*)
- middel voor verantwoording

Opbrengsten op schoolniveau :

- **Ontwikkelingsprofiel:** waar staat mijn school in haar ontwikkeling?
- **Typering van de school:** wat voor school zijn we?

Academische Werkplaats

Wat levert zelfevaluatie op? > Ontwikkelingsprofiel

Waar staat mijn school in haar ontwikkeling? (onderwijsaanbod)

Fase 1

Ontwikkeling is...

urgent ...

fase 2

nodig ...

fase 3

gewenst...

fase 4

behouden/"voorbeeld"

leerdoelen sc/mt?

samenhang?

oefenplaats?

leerdoelen sc/mt ✓

samenhang ✓

oefenplaats ✓

leerdoelen sc/mt ✓

samenhang ✓

oefenplaats ✓

leerdoelen soc/mts ✓

samenhang ✓

oefenplaats ✓

indiv onderst ✓

indiv ondersteuning ✓

bijpassende did ✓

bijpassende didactiek ✓

gedetailleerde leerlijnen per domein en jaar,

incl. ped/did handelen ✓

Rood = wettelijk verplicht

Academische Werkplaats

Wat levert zelfevaluatie op? > Typologie

○ Typering van mijn school

Fase 1

fase 2

fase 3

fase 4

Ontwikkeling is...

urgent ...

nodig ...

gewenst...

behouden/"voorbeeld"

Aanbod

X

Schoolklimaat

X

Resultaten

X

Kwaliteitszorg

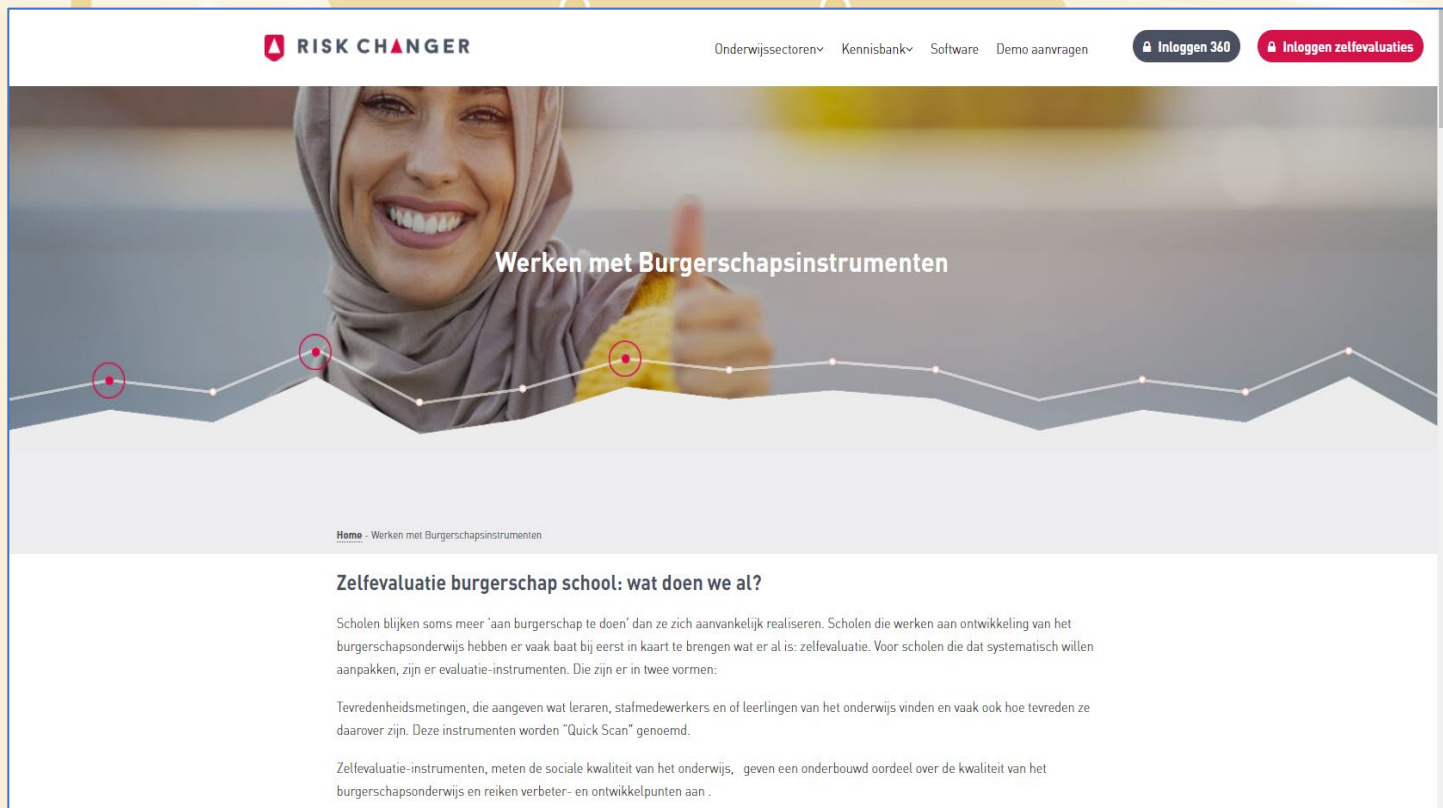
X

Sociale Kwaliteit Burgerschap

<https://www.riskchanger.nl/werken-met-burgerschapsinstrumenten>

RISK CHANGER

Onderwijssectoren Kennisbank Software Demo aanvragen Inloggen 360 Inloggen zelfevaluatie

Werken met Burgerschapsinstrumenten

Home - Werken met Burgerschapsinstrumenten

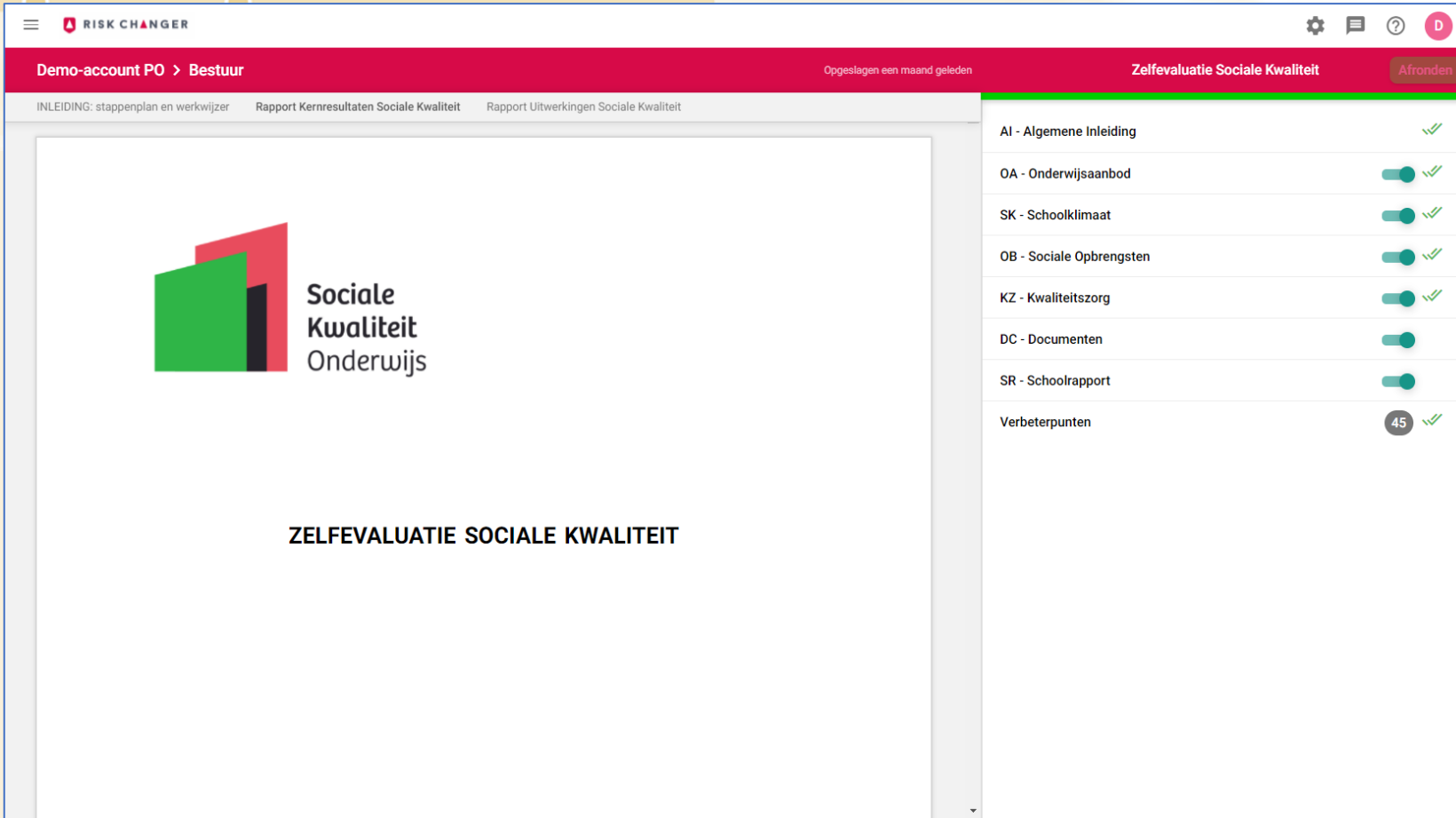
Zelfevaluatie burgerschap school: wat doen we al?

Scholen blijken soms meer 'aan burgerschap te doen' dan ze zich aanvankelijk realiseren. Scholen die werken aan ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs hebben er vaak baat bij eerst in kaart te brengen wat er al is: zelfevaluatie. Voor scholen die dat systematisch willen aanpakken, zijn er evaluatie-instrumenten. Die zijn er in twee vormen:

Tevredenheidsmetingen, die aangeven wat leraren, stafmedewerkers en of leerlingen van het onderwijs vinden en vaak ook hoe tevreden ze daarover zijn. Deze instrumenten worden "Quick Scan" genoemd.

Zelfevaluatie-instrumenten, meten de sociale kwaliteit van het onderwijs, geven een onderbouwd oordeel over de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs en reiken verbeter- en ontwikkelpunten aan.

DEMO-ACCOUNT PO > Bestuur

INLEIDING: stappenplan en werkwijzer | Rapport Kernresultaten Sociale Kwaliteit | Rapport Uitwerkingen Sociale Kwaliteit

Sociale Kwaliteit Onderwijs

ZELFEVALUATIE SOCIALE KWALITEIT

Opgeslagen een maand geleden

Zelfevaluatie Sociale Kwaliteit Afronden

AI - Algemene Inleiding	✓
OA - Onderwijsaanbod	✓
SK - Schoolklimaat	✓
OB - Sociale Opbrengsten	✓
KZ - Kwaliteitszorg	✓
DC - Documenten	✓
SR - Schoolrapport	✓
Verbeterpunten	45 ✓

De zelfevaluatie Sociale Kwaliteit is door de Academische Werkplaats ontwikkeld.

Kenmerken zijn:

- Integraal
- Cyclisch
- Modulair
- Verdiepend

Gericht op:

- Schoolklimaat en sociale veiligheid
- Opbrengsten
- Kwaliteitszorg

Na uitvoering van de evaluatie krijg je twee rapporten. Een Schoolrapport en een uitwerking met alle antwoorden.

Per onderdeel krijg je een goed beeld van de sterke en zwakke punten van de sociale kwaliteit van de school en weet je welke onderdelen prioriteit vragen bij verbetering van het onderwijs.

Het Schoolrapport bestaat uit:

- Een samenvatting van de resultaten
- De opbouw en uitwerking van het kwaliteitsoordeel
- De fase van ontwikkeling van de school
- De Actiepunten
- De typering van de school

De ontwikkelingsfase bestaat uit vier fasen:

- Fase 1 - ontwikkeling URGENT
- Fase 2 - ontwikkeling NODIG
- Fase 3 - ontwikkeling GEWENST
- Fase 4 - ontwikkeling BEHOUDEN

Actiepunten

Bestuur ▾ Onderwijs ▾ Vragenlijst: Sociale Kw... Werkplaats ▾ Categorie ▾ Einddatum ▾ Actiepunt status ▾ Categorie ▾ Toegekend ▾ [Exporteren](#)

[Wissen](#)

Resultaten: 37

Titel ▾	Onderwijs	Prioriteit	Einddatum	Bijgewerkt
SK2.7: Leerlingen voelen zich niet prettig (tevredenheidsonderzoek) V-SK2.7	Demo-account PO Bestuur	1 - Hoog	18-05-2021	- 17-05-2021
OA1.2: Geen concrete leerlijnen verwerven maatschappelijke competent... V-OA1.2	Demo-account PO Bestuur	1 - Hoog	19-05-2021	- 17-05-2021
SK1.3: Geen herkenbare aanpakken om meerdere perspectieven te zien e... V-SK1.3	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
SK2.2: Geen adequate maatregelen bij aantasting sociale veiligheid in all... V-SK2.2	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
SK2.6: Sociale veiligheid aangetast door gedrag van anderen V-SK2.6	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
SK3.2: Personeel niet tevreden (jaarlijks onderzoek) V-SK3.2	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
KZ3.4: Geen bewaking noodzaak specialismen V-KZ3.4	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
KZ4.2: Geen driejaarlijkse actualisatie veiligheidsbeleid V-KZ4.2	Demo-account PO Bestuur	1 - H		
KZ4.4: Geen verslag in richtinggevende schooldocumenten over realisati... V-KZ4.4	Demo-account PO Bestuur	1 - H		

Toegevoegd
17-05-2021

Sluiten

V-SK2.7

SK2.7: Leerlingen voelen zich niet prettig (tevredenheidsonderzoek)

Eigenaar

Demo PO en VO Riskchanger

Uitvoerder

Toevoegen

Actiepunt

Prioriteit **Deadline**

1 - Hoog 18-05-2021

Maatregelen

Maak een actieplan en voer deze uit zodat de leerlingen zich voldoende prettig voelen.

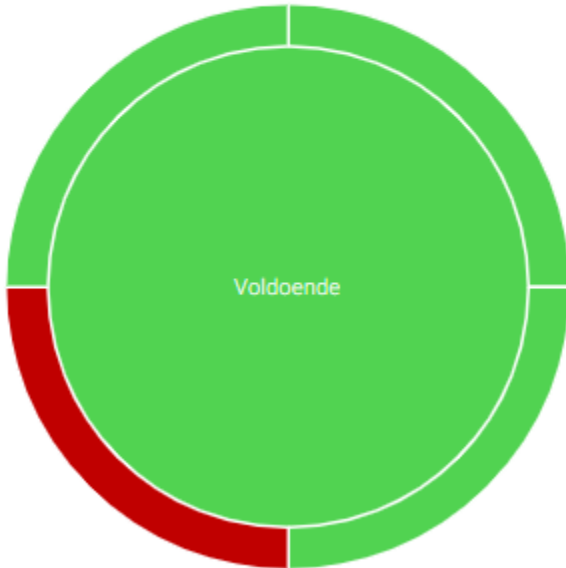
De actiepunten worden weergegeven in een PDCA overzicht met verbeterpunten die je kunt filteren.

In onderstaande afbeelding kun je voor elk punt aangeven of de verbetering is gerealiseerd.

Sociale Kwaliteit Oordelen

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

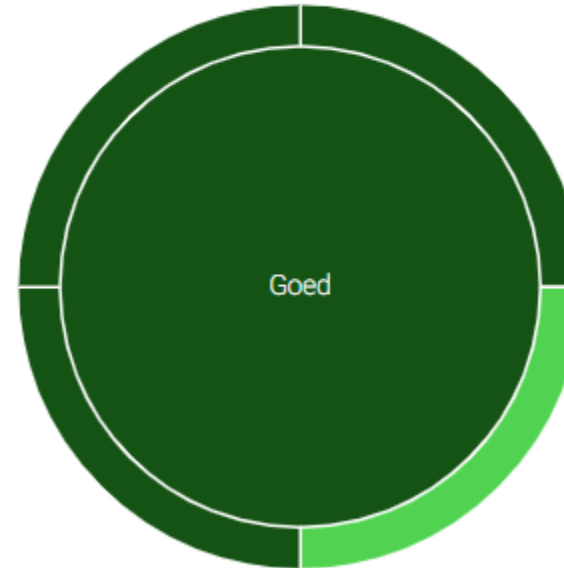
- Onderwijsaanbod
- Schoolklimaat
- Sociale Opbrengsten
- Kwaliteitszorg

Sociale Kwaliteit Oordelen Onderbouwing

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

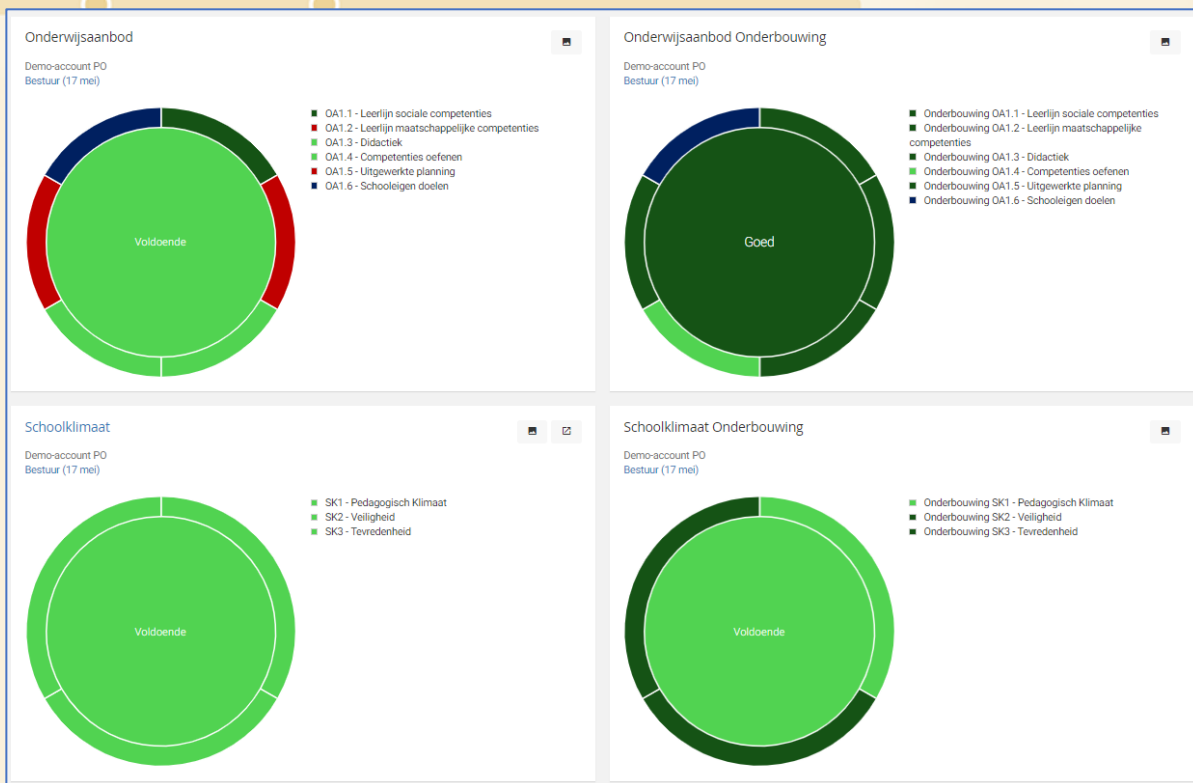
- Onderbouwing Onderwijsaanbod
- Onderbouwing Schoolklimaat
- Onderbouwing Sociale Opbrengsten
- Onderbouwing Kwaliteitszorg

De grafieken geven de resultaten weer van alle antwoorden.

Aan elk antwoord is een waardering verbonden waardoor essentiële antwoorden zwaarder meewegen in het resultaat.

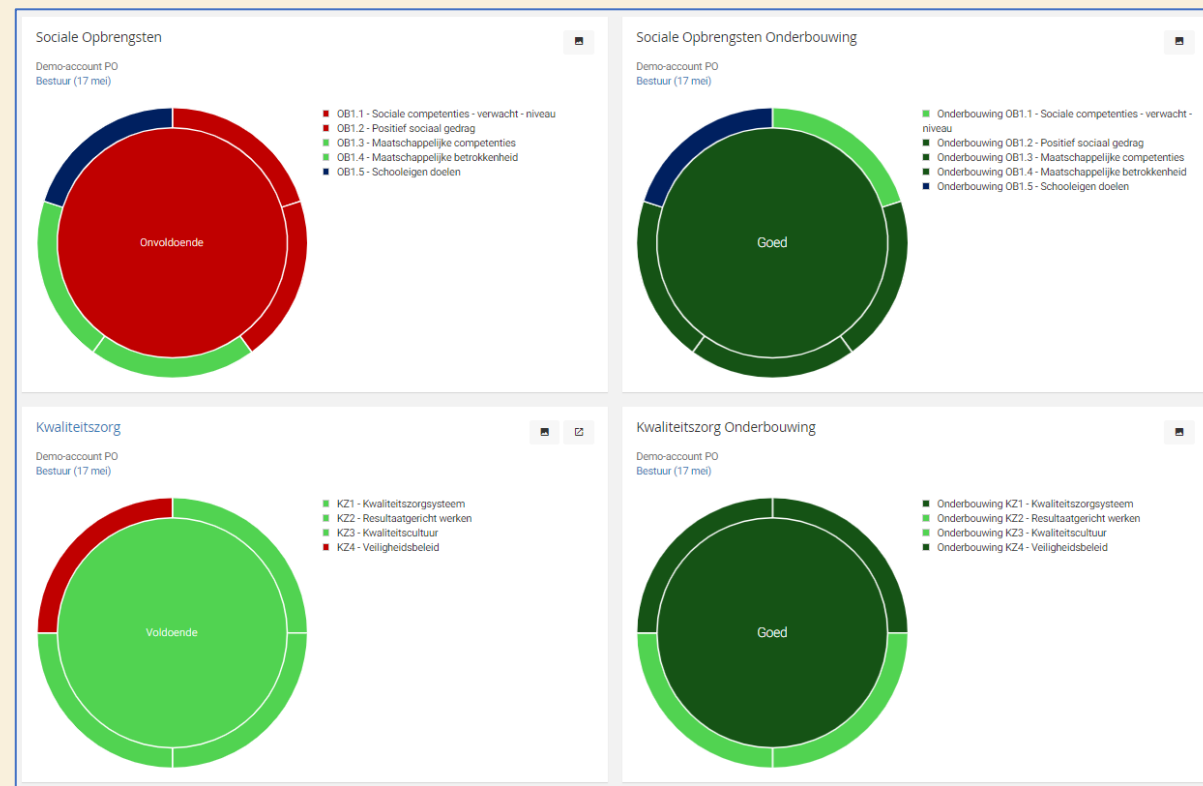
Academische Werkplaats

Grote vlak in het midden geeft de gewogen score van al deze onderdelen. In dit voorbeeld heeft dit vlak een lichtgroene kleur, wat betekent dat de kwaliteit van dit onderdeel als “voldoende” is beoordeeld.

Weergave kleuren:

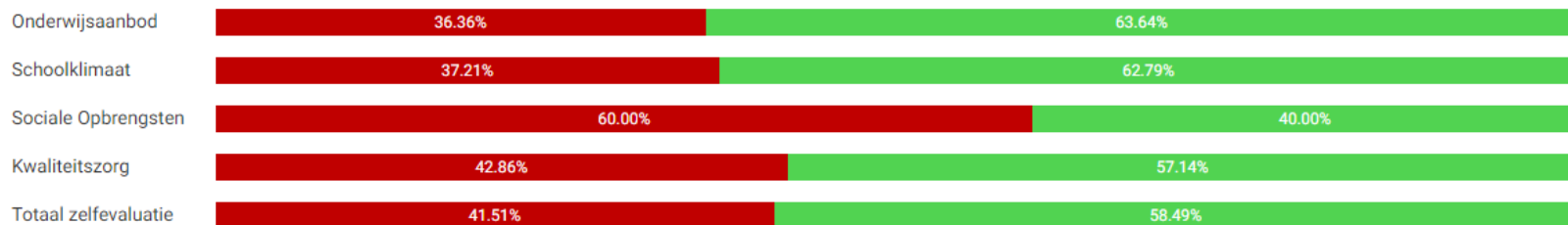
- Rode kleur - “onvoldoende” gescoord
- Donkergroene kleur - “goed” gescoord
- Lichtgroene kleur – “voldoende” gescoord
- Donkerblauwe kleur - schooleigen doelen

Sociale Kwaliteit Resultaten

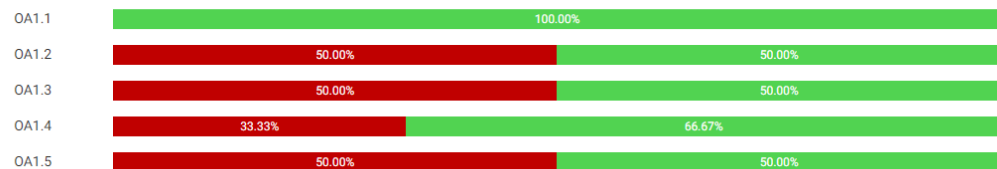
Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

De rode balk en percentage geeft het aantal “nee” antwoorden aan op hoofdstuk en standaard niveau. De groene balk het aantal “ja” antwoorden.

Onderwijsaanbod

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

Schoolklimaat

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

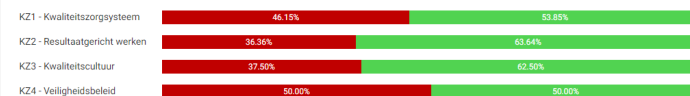
Sociale Opbrengsten

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

Kwaliteitszorg

Demo-account PO
Bestuur (17 mei)

Publieke versie voor algemeen gebruik

- kosteloos
- Voor informatie: www.socialekwaliteitonderwijs.nl | I.h.m.hoek@uva.nl

Voor toepassing binnen gemeenschappelijk project

- Voor scholen die meedoen aan scholennetwerken per 1.9.2022
- kosteloos
- Voor informatie: www.socialekwaliteitonderwijs.nl | I.h.m.hoek@uva.nl

Digitale versie met ict-ondersteuning

- Aangeboden via RiskChanger, met ondersteuning door helpdesk
- abonnement
- Voor informatie: stuur email naar helpdesk@riskchanger.nl

Digitale versie met inhoudelijke ondersteuning

- RiskChanger, met ondersteuning Dyade, Beekveld & Terpstra, e.a.
- Voor informatie: stuur email naar betreffende organisatie

Voorlichting voor scholen die overwegen met ZEI-SK te gaan werken

- **Webinar 12 mei 2022 1600-1700**
- Info over mogelijkheden, looptijd, benodigde menskracht, werkwijze, kosten
NB: deelname schooljaar 2022/23 kosteloos
- **Meer informatie? Meld je aan voor informatie-webinar op 12 mei:**
www.socialekwaliteitonderwijs.nl | I.h.m.hoek@uva.nl

Deelname aan scholenprojecten 2022/23?

- **Start scholennetwerken (PO/VO/SO) per 1.9.2022**
  - zelfevaluatie met ondersteuning
  - gezamenlijk werken aan schoolontwikkeling obv zelfevaluatie, met ondersteuning
  - meten leerlingenresultaten burgerschap
- Georganiseerd door PO-Raad, VO-Raad, School & Veiligheid en AWP Sociale kwaliteit onderwijs
- **Meer informatie of vooraanmelding:** stuur email naar I.h.m.hoek@uva.nl
(er wordt t.z.t. door een vd organisaties contact met u opgenomen)